

מדינת ישראל

משרד החינוך

המנהל הפדגוגי

אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון

המזכירות פדגוגית

אגף א' אומנויות

תכנית לימודי אמנות בעידן החדשני עבור תלמידי כיתות י' מב"ר ואתגר

1. ראציונל לתכנית:

גיל ההתבגרות המאופיין בשינויים פיזיים ורגשיים אצל בני הנוער מזמן אתגרים רבים להם ולסביבתם. קל וחומר לנוער שנמצא במצבי סיכון וחש לעתים מצוקה רגשית, תחושות של בדידות וניכור, קושי להתמודד עם המציאות המשתנה ואף ירידה בהישגים הלימודיים. אוכלוסיות במצבי סיכון נמצאות במצב של חוסר או היעדר הזדמנויות להרחבת כישורי חיים ורשתות חברתיות. על פי נתוני "360 התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון", 58% מהילדים ובני הנוער שאותרו במסגרת התכנית מתאפיינים בבעיות בתחום הלמידה וברכישת מיומנויות וכ-39% מתאפיינים בבעיות של השתייכות והשתלבות חברתית.

השילוב של פערים לימודיים ואקדמיים הוביל לפיתוח הפדגוגיה הטיפולית בקרב ילדים ונוער בסיכון. תפיסה לפיה חינוך מתאים לנוער זה מחייב התייחסות משולבת למרכיבים טיפוליים במסגרת ההוראה והחינוך. לאור תפיסת הפדגוגיה הטיפולית, אנו רואים בחינוך לאומנות ככלי חשוב שיכול לסייע בקידום פיתוח חוסן רגשי וככלי לקידום יכולת ההשתלבות החברתית מתוך החיבור של ילדים ונוער בסיכון לשיח הרגשי והתרבותי שהוא חלק אינטגרלי מלימודי אומנות. "חינוך זה (לאומנות) מאפשר לבני האדם להגיע למיטבם, משימתו של המחנך היא לפעול כמתווך מנגיש ומפרה בין אישיותו של התלמיד ועולמו הייחודי לבין הנכסים התרבותיים, הציבוריים והמשותפים" (נמרוד אלוני).

"העקרונות של אומנות אמיתית הם לא לתאר אלא לעורר" כך אמר הסופר הידוע יז'י קושינסקי. בהתאמה לכך אנו מבקשים להמשיך את הפדגוגיה הטיפולית בערוץ נוסף של לימוד תחומי אומנות שונים אשר דרכם ניתן יהיה להמשיך ולעורר בקרב בני נוער הנמצאים במצבי סיכון חוויות רגשיות רבות עוצמה באמצעות יצירה והנגשה של אומנות חברתית וע"י גילוי עצמי בחוויית היצירה שאלו יכולות להשפיע על מסוגלות אישית ומוטיבציה להצלחה בלימודים

(חיים מויאל).

רח' השלושה 2, תל אביב; 6706054 טל' 03-6896098 פקס 072-3915920 | E-mail: mikiba2@education.gov.il

شارع هشلوشا 2, تل-أبيب ; 6706054 هاتف 03-6896098 فاكس 072-3915920 | www.edu.gov.il

בבסיס התכנית החברתית ללימודי אמנויות ניצבת התפיסה של החינוך לאמנויות כמנוע לשינוי אישי וחברתי. דרך החינוך לאמנויות, מבקשת התכנית להצביע על חשיבותן של האמנויות לפרט ולחברה, לעמוד על יכולתה לייצג, להעצים ולהעשיר זהות ותרבות בכלל, ואת זו הישראלית העכשווית בפרט. ומכאן שיש בכוחה של האומנות החברתית לזמן כלים בידי הנער הנמצא במצבי סיכון ולגבש מחדש את עצמיותו שלו מתוך חומרי חייו ונתוני סביבותיו.

כיום אין בפיקוח הארצי תכנית או מגמה באומנות המתאימה לתלמידי כיתות שח"ר ולמעשה יש בידנו נתונים על כך שמעט מאוד תלמידים בכל הארץ מצליחים להשתלב בתיכון במגמות האומנויות הקיימות בבתי הספר.

אנו מאמינים כי חשיפה לתחומי אמנות שונים עבור תלמידים הנמצאים בסיכון יכולה להוות נדבך נוסף בצמצום פערים תרבותיים, חברתיים והתנהגותיים. ההתנסות בתחומי האמנות השונים יכולה לאפשר לתלמידים אלו להתחבר לעצמם דרך המדיומים השונים שהאמנות מציעה וע"כ יש בכוחה לחולל שינוי חברתי אמיתי רב עוצמה ובעל השפעה ארוכת טווח. זאת ועוד באמצעות האומנות התלמידים יוכלו לממש עיקרון מרכזי נוסף מתוך הפדגוגיה הטיפולית הקשור להרחבה תרבותית ולנקודת מפנה. דרך האומנות תינתן להם האפשרות לספר את סיפורו של המרחב שבו הם חיים ולעבד את סיפור חייהם באופן שונה. התלמידים יוכלו להביא את מכלול היבטי חייהם ולהיחשף בדרך זו גם לסיפור חייהם של חבריהם לקבוצה. בדרך זו תתאפשר להם היכרות עם מגוון ערכים ומבנים חברתיים תוך מתן אפשרות בחירה התואמת את מטרותיהם. במקביל לכך קיים סיכוי רב שחוויות אלו יוכלו לייצר עבורם חוויות מפתח שיצליחו לשנות את מסלול חייהם ויאפשרו להם שינוי תודעה (חיים מויאל).

2. מטרות התכנית:

- חיזוק הדימוי העצמי, תחושת החוסן הנפשי והמוטיבציה ללמידה, באמצעות העיסוק באומנות.
- מציאת חיבורים וקשרים בין כל תחומי האמנות לבין תחומי הדעת הנלמדים בכיתה שניעו עשייה דינמית מלהיבה ומעוררת השראה. עשייה המשנה עבור התלמידים אווירה, סביבה ואקלים חינוכי.
- לאפשר לתלמידים העוסקים בתחומי האמנויות השונים לתרום מיכולתם ומכישוריהם ולהיות מעורבים חברתית בבתי-הספר ובקהילה הסובבת אותם.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המנהל הפדגוגי

אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון

המזכירות פדגוגית

אגף א' אומנויות

- לאפשר לתלמידים העוסקים באמנויות מיצוי וצמיחה אישית בתחומם דרך מעורבות קהילתית ותרומה לחברה.
- לקדם עבור התלמידים למידה רב-תחומית חווייתית הנוגעת בזהות אישית וחברתית.
- העצמת תחושת המסוגלות- התלמיד בונה את אמונו ביכולותיו המוזיקליות, למשל והחברתיות.
- טיפוח אקלים רגשי בקבוצה- הפחתת מתחים ותיעול האנרגיות לכיוונים חיוביים.
- פיתוח כישורי אינטראקציה בחברה - שכלול יכולת ההקשבה והתגובה וחיזוק היכולת לפעול ולהיות חלק מקבוצה.

3. עקרונות פדגוגיים:

1. בחירה: אוטונומיה בבחירת תחומי האמנות, הסוגיות החברתיות והמרחב המקומי. האוטונומיה תבוא לידי ביטוי גם בפעולת היצירה - בבחירת האמצעים האמנותיים.
2. אינטגרטיביות: הבניית החיבור בין כלל תחומי האמנויות. הבניית הקשרים לנושאים הנלמדים בתחומי הדעת השונים ובחיים החברתיים בבית הספר.
3. אמצעים פדגוגיים: הלמידה תתבסס על שיח חופשי, החלפת רעיונות ודעות, דיון בדילמות וקונפליקטים, הבעת דעה אישית, פרשנות מתוך התבוננות וכיו"ב.
4. למידה מבוססת פרויקט: המורה ילווה את תלמידיו לאורך התהליך וידריך אותם בביצוע פרויקט קבוצתי המתכתב עם הקהילה והבית ממנו באו, האמנות המקומית והעולמית, תוך לימוד של כלים אמנותיים, גישות ומגמות חברתיות בתחום האמנות. הפרויקט יכלול למידה עיונית המלווה ביצירה ועשייה משמעות.
5. רפלקציה: עיבוד רפלקטיבי של תכנים רגשיים ושכלתניים תוך הדגשה של המשמעות הערכית של תהליכי היצירה והייצוג שלה בחברה כדי לטפח הבנה לתהליכים אישיים ומאידך לטפח רגישות חברתית וחתירה למעורבות כאורח חיים.